CBM Working Papers

Seria: Problemy młodzieży i edukacji

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

MŁODZIEŻ W EPOCE KRYZYSÓW

Piotr Długosz

Wydawnictwo Academicon

Badania wśród maturzystów zostały przeprowadzone w styczniu 2024 r. w ramach projektu ćwiczeniowo – badawczego. 99 studentów Instytutu Dziennikarstwa i Stosunków Międzynarodowych wzięło udział w realizacji sondażu. Odwiedzili oni 87 szkół średnich w 44 miejscowościach na terenie 8 województw.

Zastosowano innowacyjną metodę zbierania danych polegającą na połączeniu ankiety audytoryjnej z sondażem online. Dzięki temu respondenci mieli poczucie anonimowości, respondenci udzielali odpowiedzi w swoich smartfonach. Do zbierania danych wykorzystano narzędzie Lime survey. Dane automatycznie zostały pobrane i opracowane za pomocą programu SPSS 27. Do analizy zakwalifikowano 3819 ankiet.

Badaną zbiorowość stanowili gównie licealiści (82%). Uczniów techników było (18%). W próbie było 65% kobiet oraz 35% mężczyzn. Połowa respondentów zamieszkiwała na wsi (49%), w mieście do 500 tys. mieszkańców (40%), w metropolii krakowskiej (12%). Z małopolski pochodziło (39%), z Podkarpacia (25%), ze Śląska (8%), Świętokrzyskiego (6%), z innych województw (7%).

Większość badanych (66%) oceniła dobrze oraz bardzo dobrze warunki materialne w swojej rodzinie. Jedna trzecia żyje na średnim poziomie. W posiadaniu laptopów jest 95%, stałego łącza do internetu 94%, swojego biurka do nauki 88%, własnego pokoju 88%.

W ostatnim roku przed badaniami prawie ¾ uczniów wyjeżdżało za granicę w celach wypoczynkowych. Ponad połowa matek respondentów (53%) posiada wyższe wykształcenie. Wśród ojców wyższym wykształceniem legitymuje się (38%). Co czwarta matka pełni wyższą funkcję zawodową. Wśród ojców respondentów tylko 15% zajmuje wyższą pozycję zawodową.

Większość badanej młodzieży ma dobre relacje z rówieśnikami i rodzicami. Znacznie gorzej wygląda wsparcie nauczycielskie. Prawie ¾ maturzystów może liczyć na wsparcie rówieśników. 80% maturzystów czuje się kochana przez rodziców. 35% respondentów jest przekonana, iż nauczycielom zależy na ich dobru.

Większość badanych uczniów swoje osiągnięcia szkolne ocenia jako przeciętne. Ponad jedna trzecia uznaje się za dobrych i bardzo dobrych uczniów. Średnia ocen za ostatnie półrocze wynosiła M= 4,15, SD=0,71.

Za wierzących uznaje się 52% respondentów. Około 40% badanych odbywa praktyki religijne raz w tygodniu bądź częściej.

Na podstawie odpowiedzi „bardzo mi zależy" stwierdzono, iż maturzyści chcieliby mieć szczęśliwą rodzinę (59%) oraz dobrą pracę (57%). Poza tym dążą usilnie do rozwijania zdolności i zainteresowań (48%), zdobycia majątku, wysokich dochodów (47%). Jednocześnie zależy im na niezależności od innych (47%), posiadaniu przyjaciół (43%) oraz życiu spokojnym, z dala od kłopotów dnia codziennego (40%).

Maturzyści są skłonni realizować swoje marzenia o sukcesie poza dotychczasowym miejscem zamieszkania. Tylko 15% zamierza mieszkać w przyszłości w aktualnym miejscu zamieszkania. Jedna czwarta wybrała życie w dużym mieście, podobny odsetek badanych chce wyjechać za granicę.

¾ maturzystów zamierza dalej kontynuować naukę po zdaniu matury. Przy czym większość z nich zamierza łączyć studiowanie z pracą zawodową. Tylko nieco ponad 1/3 zamierza poświęcić się samym studiom.

¾ maturzystów zamierza uzyskać dyplom wyższej uczelni. Ponad połowa aspiruje do zdobycia tytułu magistra, a 1/3 chce uzyskać dyplom licencjata.

Najpopularniejsze w tym roku wśród maturzystów są kierunki rynkowe, po których jest pewna praca i odpowiednie zarobki. Najczęściej wybierano medycynę i psychologię. W pierwszej dziesiątce najpopularniejszych kierunków znalazły się informatyka, prawo, ekonomia, fizjoterapia, anglistyka, zarządzanie. Do najczęściej wybieranych należy jeszcze zaliczyć kryminologię i architekturę.

Długosz, P. (2024). *Młodzież w epoce kryzysów*. Wydawnictwo Academicon. https://doi.org/10.52097/acapress.9788367833271

Maturzyści preferują publiczne renomowane uczelnie w miastach akademickich. Najpopularniejszą uczelnią jest UJ. Badana młodzież chciałby też studiować w Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, Uniwersytecie Rzeszowskim, Uniwersytecie Ekonomicznym, Uniwersytecie Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Akademii Wychowania Fizycznego w Krakowie, Politechnice Rzeszowskiej, Uniwersytecie Warszawskim, Uniwersytecie Śląskim, Politechnice Krakowskiej.

Wśród badanych dominuje merkantylne podejście do wyższych studiów. Większość maturzystów (biorąc pod uwagę zsumowane odpowiedzi) twierdzi, iż wyższe wykształcenie jest potrzebne do zrobienia kariery i uzyskania wysokiego statusu społecznego. Ponad połowa uważa też, że wyższe wykształcenie pozwala na rozwój intelektualny.

Maturzyści w skali masowej korzystają z korepetycji. ¾ bierze płatne lekcje. Powodem korzystania z nich jest chęć uzyskania wysokich wyników na maturze oraz braki wynikające ze złej pracy szkoły. 1/3 przyznała się, iż nie uczyła się i nie uważała w trakcie lekcji.

Lękiem podstawowym jest obawa przed maturą. Uczniowie poza strachami dotyczącymi szkolnych osiągnięć boją się też samotności. Strach wzbudza też zmiana wiążąca się z wyjazdem na ewentualne studia.

Analiza odpowiedzi na pytanie zamknięte potwierdza pojawienie się silnych obaw przed samotnością i życiową porażką, na którą składają się niepowodzenia edukacyjne, nieodpowiedni wybór studiów oraz brak spodziewanych dochodów pozwalających na życie na „poziomie". Maturzyści artykułują też strach przed problemami zdrowotnymi i wojną.

Prawie ¾ jest zadowolonych ze swojego życia. Jednakże samopoczucie psychofizyczne mierzone skalą WHO-5 wskazuje na podejrzenie zaburzeń depresyjnych u ¾ maturzystów. Według skali depresji CES-D jeden z objawów depresji wystąpił u (od 34% do 45% badanych). Skala PSS-C pokazała, iż średni i wysoki poziom stresu miało (odpowiednio 81% i 13%).

Badani krytycznie oceniają swój wygląd. Tylko 44% uważa, że ma prawidłową masę ciała. 39% uważa, że jest za gruba, a 16% uważa, że ma za małą masę ciała. Chłopcy częściej twierdzą, iż są za szczupli, a dziewczęta za grube.

Według wskaźnika VPA (Vigorous Physical Activity) zwanego miarą intensywnej aktywności fizycznej tylko 16% maturzystów zalicza się do tych, co są aktywni fizycznie według standardów zdrowotnych WHO.

Ponad 1/3 nie bierze udziału w zajęciach wychowania fizycznego.

Średni czas spędzony w internecie w dni szkolne wynosi prawie 6 godzin dziennie, a w dni wolne od nauki 7,5 godziny. Według skali TPUI 22 ¾ respondentów uzyskuje przeciętne uzależnienie od internetu. Tylko 17% uzyskało wysoki poziom uzależnienia od internetu.

Największą sympatią maturzyści darzą Włochów i Amerykanów. Największy dystans przejawiają wobec Rosjan, Białorusinów oraz Ukraińców.

Ponad połowa respondentów ma negatywny stosunek do uchodźców wojennych z Ukrainy.

Co piąty maturzysta byłby skłonny wstąpić do wojska i walczyć w obranie ojczyzny z najeźdźcom. Z odpowiedzi na pytanie projekcyjne wynika, iż młodzież najbardziej ceni rodzinę, wolność słowa, przyjaciół, narodowość i język ojczysty. Tych dóbr nie poświęciłaby za pokój. Oddałaby za to religię, sąsiadów i swój styl życia.

Długosz, P. (2024). *Młodzież w epoce kryzysów*. Wydawnictwo Academicon. https://doi.org/10.52097/acapress.9788367833271

dr. hab. Piotr Długosz, prof. UP Dyrektor Centrum Badań Młodzieży

Sytuacja tegorocznych maturzystów jest wyjątkowo niekorzystna. Można powiedzieć, że pojawia się pokolenie katastrof. Z jednej strony doświadczyli oni pandemii i są obciążeni jej traumą, z drugiej strony doświadczyli wojny, napływu uchodźców i coraz częściej pojawiających się w mediach przestróg, że wojna nie ominie Polski.

Przez całkowite zanurzenie młodzieży w wirtualnej rzeczywistości i medialnej bezkrytycznej konsumpcji ich treści trudno się dziwić, że młodzież jest wyjątkowo bardzo zneurotyzowana. Jest to chyba pierwsze pokolenie, które wchodzi w dorosłość w czasach niebezpiecznych i niepewnych. Pokolenie które postawiło wszystkie swoje wysiłki na uzyskanie sukcesu definiowanego karierą i bogatym życiem, masowo korzystające z korepetycji, lękające się niezdania matury i tym samym pogrzebania marzeń na karierę i dostatnie życie. Ponadto maturzyści są pod presją rodziców i swoich wyidealizowanych wzorców sukcesu, co niewątpliwe wzmacnia lęk przed porażką.

Sytuacja dzisiejszych maturzystów przypomina skoczka do wody, który leci w otchłań nie wiedząc za ile metrów będzie woda, czy też boi się, że na dole wody może nie być.

Sylwester Bembas

Analiza materiału badawczego pozwala stwierdzić, że badana młodzież wykazuje postawę dojrzałą wobec obserwowanych w swoim życiu kryzysów. Z czujnością też identyfikują ich źródła, sytuując je w obszarach relacji ze światem i samym sobą. To ważna umiejętność, ułatwiająca rozwój osobowości dojrzałej, o kompetencjach podmiotowych – na poziomie samostanowienia o sobie i kształtowania spójnej dojrzałej tożsamości. Ta świadomość potrzeby rozwoju swoich zasobów, a także trudności w budowaniu pozycji wyznaczanej dorosłością, zawiera w sobie elementy kreujące także niezależną tożsamość.

Za niezwykle wartościową uznać można zatem dobrą orientację młodzieży, w swoich potrzebach, zakresach ich realizacji oraz deficytach odzwierciedlających trudności w realizowaniu zadań rozwojowych. Ich znajomość, jak również aktywne uczestniczenie w komunikacji społecznej w środowisku życia stają się ważnymi komponentami wyznaczającymi poczucie niezależności, wyznaczającymi status własnej tożsamości i bycia dojrzałym członkiem społecznych grup odniesienia.

Maria Sobczyk Centrum Badań Młodzieży UKEN

-Przeprowadzając badania w III liceum w Starachowicach starałam się zachęcić wszystkich ankietowanych, aby byli szczerzy sami ze sobą, gdyż uważałam to za jedną z najistotniejszych części badania. Nie tylko dlatego aby badania były miarodajnie, ale również, dlatego by same pytania pomogły im uświadomić sobie niektóre problemy, cele, ale również pragnienia.

-Grupa ankietowanej młodzieży to przede wszystkim młodzież, która w bardzo krótkim okresie przeszła przez wiele różnych wydarzeń, pandemia covid, lockdown, wojna w Ukrainie, niestabilna sytuacja na bliskim wschodzie oraz burzliwa sytuacja związana z inflacją. Wszystkie te czynniki przyczyniły się z pewnością do wzrostu poczucia niepokoju w społeczeństwie. Przekłada się do pośrednio na obawy ankietowanych.

Długosz, P. (2024). *Młodzież w epoce kryzysów*. Wydawnictwo Academicon. https://doi.org/10.52097/acapress.9788367833271

Katarzyna Stańczyk Centrum Badań Młodzieży UKEN

Intrygujący wydaje się fakt, że ¾ maturzystów jest zadowolona ze swojego życia a, mimo to wskaźnik zaburzeń depresyjnych występuje u podobnej liczby osób.

Obecni maturzyści podczas początków swojej edukacji w szkole średniej doświadczyli pandemii COVID-19 oraz odczuli skutki wojny, która rozgrywała się – i dalej rozgrywa zaraz za granicą naszego kraju. Według mnie wysoki wskaźnik podejrzenia zaburzeń depresyjnych, czy też wskazanie samotności jako największego lęku wynika z doświadczeń, z którymi się mierzyli oraz, jakie zaobserwowali. Tak samo jeszcze kilka lat temu maturzyści nie obawiali się wojny, nie myśleli o tym, co zrobiliby, gdyby ktoś zaatakował ich ojczyznę, bliskich czy odebrał im wolność słowa.

Zdaję się na podstawie ich wyborów oraz opinii, że maturzyści świadomie reagują na zmieniającą się rzeczywistość i racjonalnie planują swoją przyszłość. Większa skłonność do przeprowadzki z rodzinnej miejscowości, większe ambicje, chęć studiowania kierunków, które mogą zapewnić stałą i dobrze płatną pracę. Pragną mieć szczęśliwą rodzinę, rozwijać się, być niezależnym, ogólnie rzecz biorąc, prowadzić spokojne i szczęśliwe życie.

Przygotowanie wydawnicze:
Studio DTP Academicon | dtp.academicon.pl | dtp@academicon.pl
Projekt okładki, projekt typograficzny i skład: Patrycja Waleszczak

© Copyright by Wydawnictwo Academicon, Lublin 2024

ISBN 978-83-67833-27-1

DOI: 10.52097/acapress.9788367833271

Wydawca: Wydawnictwo Academicon
ul. H. Modrzejewskiej 13, 20-810 Lublin
tel.: 603 072 530
e-mail: wydawnictwo@academicon.pl
www: omp.academicon.pl

Długosz, P. (2024). *Młodzież w epoce kryzysów*. Wydawnictwo Academicon. https://doi.org/10.52097/acapress.9788367833271

ISBN: 978-83-67833-27-1